

En blanc i negre i color

Miquel Peralta

El 50 aniversari de la creació de TVE a Catalunya ha propiciat l'aparició al mercat editorial en català de dos llibres. Es tracta de dos volums prou distints en la forma i en el fons, i que fins a cert punt es complementen.

El primer, *50! Anys TVE Catalunya* (Lunweg, 2009) és un llibre institucional, coral i recull de forma sintètica els principals esdeveniments d'aquests cinquanta anys. Està estructurat en format enciclopèdic, en nou grans blocs temàtics, que inclouen la cultura, els documentals, l'entreteniment, la ficció, els esports, la informació, els musicals i un darrer capítol sobre els personatges televisius més populars d'aquestes dècades. Al final del volum hi ha un índex cronològic que inclou els més de 750 programes que s'han produït i realitzat a TVE a Catalunya, tant en castellà com en català. No tots tindran el mateix valor ni al seu dia van tenir la mateixa repercussió, però molts d'ells han protagonitzat i són testimonis encara del panorama televisiu. Entre *Reina por un día* (1964) i *Mira quién baila* (2005) hi ha més de quaranta anys dels concursos de televisió, sense oblidar el degà actual *Saber y ganar*. Entre *Mare Nostrum* (1967)

i *Tinc una pregunta per a vostè* (2007) passant per *Giravolt* (1974) i l'actual *L'Informatiu* hi ha bona part de la història dels programes informatius. Sense oblidar el *Vostè pregunta* (1978), de Joaquim Maria Puyal, les sèries *La plaça del Diamant* (1982), *La saga dels Rius* (1982), els documentals i reportatges, els programes infantils i els d'esports. És impossible ara arribar a tots.

50! Anys TVE Catalunya és un volum ben editat, ben presentat i ben il·lustrat. Inclou fins a 600 fotografies, algunes de notable valor històric, testimonial i periodístic. Només en l'àmbit periodístic podem destacar l'arribada a Catalunya del president de la Generalitat a l'exili Josep Tarradellas, el 1977; l'assalt al Banc Central a la plaça de Catalunya de Barcelona, el 1981; l'atemptat d'Hipercor, el 1987; els Jocs de Barcelona, el 1992; l'incendi del Liceu, el 1994, o la cimera europea a Barcelona, el 2005.

El llibre busca la implicació del lector amb jocs d'imatges, de paraules i de preguntes i respostes principalment d'anècdotes de la televisió. A tall d'exemple, si es passen ràpidament les pàgines es podrà observar, mitjançant la seqüència de petites fotografies, personatges i situacions en moviment. En aquestes simulacions hi trobem el doctor Caparrós interpretat per Joan Capri, una actuació de Salvador Dalí, un salt olímpic de trampolí del 1992 o la Carmen Amaya ballant flamenc.

El llibre de Ramon Solanes, *La tele sota Franco. L'aventura de Miramar* (Ara Llibres, 2009), és de caràcter memorial i, per tant, molt personal. Explica algunes de les vivències de la seva llarga estada al centre de TVE a Catalunya, a Miramar, a Montjuïc. Ramon Solanes hi exercí

diversos càrrecs, alguns de significatius com ara el de director de la primera i la segona cadenes, i també cap de Programes i de Realització. El llibre, que no segueix un ordre cronològic o temàtic preestablert, està estructurat en capítols breus a mode d'històries viscudes i d'anècdotes que el propi autor considera interessants. Se n'hi poden trobar protagonitzades més o menys directament pel propi dictador Franco i alguns dels seus ministres, com també de Paco Rabal, els Beatles, Salvador Dalí, Pau Casals o Massiel. Igualment hi ha vivències també prou diverses i prou conegudes com Eurovisió, la censura, la Copa Davis o el Festival de la Cançó Mediterrània. Especialment interessants són les trobades al llarg dels anys entre l'expresident del Govern espanyol Adolfo Suárez i Ramon Solanes, com a conseqüència de l'activitat professional d'ambdós. L'autor explica l'ascens pas a pas però sistemàtic d'Adolfo Suárez dins l'organigrama de la TVE de l'època —secretari de la comissió de programes, director de la primera cadena i fins a director general a partir de l'octubre de 1969. De les breus línies escrites per Solanes sobre qui serà futur líder de la UCD ja s'endevina una personalitat complexa, ambiciosa i —com a poc— pragmàtica.

El llibre del 50 aniversari de TVE a Catalunya és un llibre de referència i de consulta; el de Ramon Solanes és de lectura, a mode de memòries i també amb detalls biogràfics justificatius. Es tracta, per tant, de dos volums molt diferents, un institucional i l'altre personal, que segurament es desconeixien entre si i que s'han trobat a les llibreries.

La història de la televisió a Catalunya passa per TVE. No podia ser d'altra mane-

ra tenint en compte la situació de monopoli franquista de les emissions televisives de l'època. Però malgrat això primer Miramar i ara Sant Cugat mantenen dues premisses fonamentals. La primera és que des del seu inici ha estat un punt de referència quant a innovació tecnològica i de continguts televisius. La segona és que sovint ha sabut mantenir-se prou allunyada de Madrid per no perdre massa una personalitat pròpia que ha volgut preservar, tot i que amb alts i baixos.

Les primeres emissions de TVE en proves varen ser el 15 de febrer de 1959 quan es retransmeté, encara que amb moltes interrupcions i amb poca cobertura televisiva, un partit entre el Reial Madrid i el FC Barcelona des d'una instal·lació provisional d'antenes mòbil pujada expressament a la muntanya de Montjuïc. Les emissions regulars s'iniciaren un 14 de juliol amb el programa presentat per José Luis Barcelona Balcón del Mediterráneo. La primera emissió en català fou una obra de teatre, *La ferida lluminosa*, de Josep Maria de Sagarra, que no arribà fins al 1964, cinc anys més tard. Avui TVE a Catalunya, que a més de Sant Cugat manté delegacions significatives i estables a les capitals de demarcacions catalanes, manté una programació més o menys estable en català i participa en la producció de tot tipus de programes —informatius inclosos— dins l'àmbit estatal. Destaca el fet que el Canal Teledeporte es faci i s'emeti des de Sant Cugat, així com bona part del Canal Cultura, tot i que aquest canal encara està per acabar de definir del tot.

L'edició d'aquests dos llibres és útil per anar omplint el buit historiogràfic que encara hi ha sobre l'inici de la història de la televisió a Catalunya. Una

manca d'investigació que el desaparegut crític de televisió Josep Maria Baget Herms ja posa en evidència al volum *Quaranta anys de televisió a Catalunya* (Pòrtic, 1999). Baget escriu que l'enginyer i industrial barceloní Vicenç Guiñau “va comprar un aparell de televisió fabricat per la companyia Baird l'any 1932”. Qui va ser crític de televisió del diari *La Vanguardia* també explica que l'any 1934 l'aleshores director tècnic de Ràdio Barcelona, Joaquín Sánchez Cordovés, va fabricar un aparell de televisió i en va fer una demostració a la Sala Werner, on es feien les retransmissions dels concerts de Ràdio Barcelona. En aquella ocasió la càmera i l'aparell de televisió estaven a pocs metres de distància!

La primera vegada que hi ha una referència explícita i documentada del llavors novíssim sistema de televisió fou el 1948. La premsa de l'època recull la demostració que la casa Philips féu aquell mateix any en el marc de la Fira Internacional de Mostres de Barcelona i que causà força expectació tant entre els professionals com en certs àmbits de l'opinió pública d'aleshores. El 17 de juny, per exemple, va intervenir en el circuit de televisors que s'havia instal·lat a la Fira el Cor de l'Escolania de Montserrat...

No ens ha d'estranyar, per tant, que en l'inici de la televisió s'esmentin enginyers i empreses pioneres en electrònica i telecomunicacions i que la presentació a l'opinió pública fos en l'àmbit de la Fira Internacional de Mostres de Barcelona, hereva en part de les Exposicions Internacionals de 1888 i 1929. L'impacte social de la televisió és tan gran que s'oblida sovint que en la seva concepció hi té molt a veure la tec-

nologia. No ens cansarem de reivindicar que els continguts televisius: els documentals, els reportatges, els programes o les notícies televisives evolucionen en paral·lel als canvis tecnològics.

La dimensió de TVE a tot l'Estat espanyol ha cridat l'atenció a diversos estudiosos que, entre altres aspectes, han repassat la seva història. Destaquen —també per la seva envergadura— els treballs publicats per Lorenzo Díaz, especialment el clàssic *La televisión en España 1949-1995* (Alianza, 1994), que ha actualitzat darrerament en un volum més assequible titulat *50 años de TVE* (Alianza, 2006), editat coincidint amb el 50 aniversari de TVE dins l'àmbit estatal. Igualment, ja s'han elaborat i publicat diverses tesis doctorals tant sobre anàlisis de caràcter periodístic com sobre aspectes més tècnics de l'àmbit de la radiodifusió. També n'hi ha d'altres de més específiques com ara la tesi que investiga la història del centre de les Balears, titulada "Història de TVE a les Balears: emissions de 1960 a 2004",

defensada el juliol del 2005 per la professora de la UIB Neus Fernández.

Aquest interès per estudiar RTVE —Lorenzo Díaz també té estudis sobre la història de la ràdio— no s'ha vist correspost en el cas de Catalunya. Són ben escasses les publicacions sobre la història del Centre de Producció de TVE a Catalunya i sobretot sobre la feina que ha fet i que encara hi fan els professionals, tant en català com en castellà i a escala internacional. Especialment *50! Anys TVE Catalunya* ha d'esdevenir eina imprescindible per analitzar el centre, tant històricament com actualment, però cinc dècades de televisió donen per molt més. Per això pensem que no n'hi ha prou. El servei de documentació i l'arxiu de TVE a Catalunya preserven sèries dramàtiques, programes infantils, reportatges i documentals informatius i culturals, programes d'esports, etc. que són un autèntic tresor prou factible per ser investigat i divulgat, tant acadèmicament com amb un caràcter més divulgatiu i informatiu.